

مقدمه‌ای کوتاه بر

روانشناسی زبان

فرناندا فررا

ترجمه:

دکتر محمد حسن ترابی

(دانش‌آموخته زبان‌شناسی همگانی)

از پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی)

نشر نویسه پارسی
Research Farz Publishing

تهران، ۱۴۰۵

فهرست مطالب

پیشگفتار مترجم	۹
فصل ۱: رابطه بین روان‌شناسی و زبان‌شناسی	۱۳
اسبی که زمین خورد	۱۴
چامسکی و انقلاب شناختی	۱۸
سرخوردگی از زبان‌شناسی	۲۱
رنسانس روان-زبان‌شناختی	۲۲
گاهی واژه‌ها دومعنی دارند	۲۶
روان‌شناسی زبان و زبان‌شناسی فراتر از نحو زایشی	۲۸
فصل ۲: درک زبان	۳۱
بازشناسی واژه‌ها	۳۲
پردازش گروه‌های نحوی و جملات	۳۶
درک به مثابه پیش‌بینی	۳۹
انگاره‌های اولیه درک زبان	۴۱
انگاره‌هایی که تفسیرهای نادرست را ممکن می‌دانند	۴۴
غافلگیری و آنتروپی	۴۷
فصل ۳: تولید زبان	۴۹
آنچه از خطاهای گفتاری درباره صحبت کردن یاد می‌گیریم	۵۰
آزمایش‌های تجربی تولید زبان	۵۴
تولید آسان-اول و تولید انباشتی	۵۷
آمادسازی ساختاری	۶۰

۶۲.....	ویرایشگر درونی
۶۵.....	فصل ۴: مکالمه و گفتگو
۶۶.....	صادق باشید، مرتبط حرف بزنید، مختصر و مفید حرف بزنید، و واضح حرف بزنید!
۶۸.....	ویژگی‌های مکالمه و گفتگو
۷۱.....	طراحی مخاطب
۷۶.....	نظریه‌های گفتگو و هماهنگی
۷۸.....	انگاره تولید-توزیع-درک (PDC)
۸۱.....	فصل ۵: خواندن
۸۲.....	چگونه می‌خوانیم؟
۸۴.....	فراخوانی ادراکی
۸۷.....	نظام‌های نوشتاری متفاوت، راهبردهای خواندن متفاوت؟
۹۱.....	تدخوانی
۹۵.....	فصل ۶: تفاوت‌های فردی در پردازش زبان
۹۶.....	چرا روان‌شناسان زبان تفاوت‌های فردی را مطالعه می‌کنند؟
۹۸.....	افراد از چه جهاتی با هم متفاوت هستند؟
۱۰۱.....	تکلیف فراخوانی خواندن
۱۰۳.....	فراخوانی خواندن با مهارت پردازش زبان مرتبط است
۱۰۵.....	روان‌شناسی زبان روان‌سنجی را کشف می‌کند
۱۰۶.....	حافظه فعال و پتانسیل‌های وابسته به رویداد
۱۰۸.....	تدریجهایی درباره تکلیف فراخوانی خواندن
۱۱۱.....	فصل ۷: دوزبانه بودن
۱۱۳.....	زبان‌های نفوذپذیر
۱۱۶.....	رمزگردانی
۱۱۹.....	مزایای دوزبانه بودن
۱۲۲.....	استدلال‌های مطرح‌شده در مخالفت با مزیت دوزبانگی
۱۲۹.....	فصل ۸: روان-زبان‌شناسی زبان اشاره و ژست‌ها
۱۳۰.....	پردازش اشاره و جمله
۱۳۵.....	تأثیر اشاره‌گری بر سایر سیستم‌های شناختی

۱۳۸	دوزبانگی زبان اشاره
۱۴۰	ژست‌ها
۱۴۵	فصل ۹: قدم بعدی چیست؟
۱۴۵	انگاره‌های زبان بزرگ (LLM)
۱۴۸	نظریه اطلاعات
۱۵۱	زبان و مغز
۱۵۲	تووع در روان‌شناسی زبان
۱۵۷	منابع و پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر
۱۵۷	فصل ۱: رابطه بین روان‌شناسی و زبان‌شناسی
۱۵۸	فصل ۲: درک زبان
۱۵۹	فصل ۳: تولید زبان
۱۶۰	فصل ۴: مکالمه و گفتگو
۱۶۲	فصل ۵: خواندن
۱۶۲	فصل ۶: تفاوت‌های فردی در پردازش زبان
۱۶۳	فصل ۷: دوزبانه بودن
۱۶۵	فصل ۸: روان-زبان‌شناسی زبان اشاره و ژست‌ها
۱۶۷	فصل ۹: قدم بعدی چیست؟
۱۶۹	واژه‌نامه فارسی-انگلیسی
۱۸۷	واژه‌نامه انگلیسی-فارسی
۲۰۵	نمایه

پیشگفتار مترجم

سال‌ها پیش بود که دانشجوی لیسانس بودم و در درس مقدمات زبان‌شناسی بارشته روان‌شناسی زبان آشنا شدم. من، دانشجوی زبان انگلیسی که البته همیشه عاشق فارسی و روان‌شناسی هم بودم، حالا نقطه تلاقی این سه را پیدا کرده بودم. از همان روز روان‌شناسی زبان شد هدف رشته کارشناسی ارشدم و اسبم را برای آشنایی با آن زین کردم. اما به مشکل بزرگی برخورد، کتاب‌های خوب روان‌شناسی زبان، در آن زمان به‌طور مشخص کرول (۲۰۰۸) برای دانشجوی سطح کارشناسی ناآشنا با این حوزه بیش از حد قطور و پیچیده و باجزئیات و خسته‌کننده بودند. حجم اطلاعات جدید در هر صفحه آن قدر زیاد بود که به‌سرعت ذهنم خسته می‌شد و مجبور می‌شدم بعد از خواندن ۵-۶ صفحه کتاب را کنار بگذارم. سال‌ها بعد، وقتی خواستم به دانشجویان مقطع لیسانس گفتاردرمانی هم روان‌شناسی زبان درس بدهم، با همین مشکل مواجه شدم، دانشجویان به‌سرعت در کلاس خسته می‌شدند. مدت‌ها به دنبال کتاب جدیدی با حجم و محتوای مناسب برای آشنایی مقدماتی با روان‌شناسی زبان گشتم و سرانجام یکی دو ماه پیش بود که این کتاب را پیدا کردم و چه کتابی بهتر از کتابی که انتشارات دانشگاه آکسفورد چاپ کرده باشد؟

حجم اطلاعات کتاب مقدمه‌ای کوتاه بر روان‌شناسی زبان برای آشنایی مقدماتی با این رشته علمی مطلوب و شیوه‌ارائه این اطلاعات نیز مناسب است. مطالب جدید به مرور معرفی می‌شوند. از آن گذشته، کتاب فضای زیادی را به

معرفی تکنیک‌ها اختصاص نمی‌دهد و بیشتر سعی دارد مفاهیم و موضوعات اصلی و پایه را به زبانی بسیار ساده اما دقیق معرفی کند. خبری هم از ارجاعات درون‌متنی زیاد مختص نوشته‌های بسیار تخصصی علمی نیست و سیر نرم ارائه مطالب حفظ می‌شود و خواننده مسیر آشنایی را آهسته و پیوسته طی می‌کند. با در دسترس قرار گرفتن این کتاب، حالا می‌توانم آن را به دانشجویان و علاقه‌مندان معرفی کنم. در تدریس، اگر حس کردم به هر دلیلی نیاز به مطالب گسترده‌تری هست، می‌توانم از یک فصل از کتاب‌های گسترده‌تر ترجمه‌شده موجود مانند کتاب ترکسلر (۲۰۱۲) یا کرول (۲۰۰۸) کمک بگیرم.

دوست دارم در انتهای این بخش، به رسم ادب و قدردانی، ابتدا از همیشه‌استادم خانم دکتر رقیب دوست تشکر کنم که من و بسیاری از همکارانم آشنایی خود را با این حوزه مدیون ایشان هستیم. سپس قدردانی کنم از کسانی که در ترجمه و انتشار این کتاب مرایای کردند: اول دوست خوبم مصطفی کبیری که مثل همیشه از دانش بالای ایشان در رفع ابهامات متن برای خودم کمک گرفتم. بعد دکتر شهره صادقی که طی سال‌ها همکاری و مطالعه مشترک، همکاری و مشورت با ایشان همیشه برای من ثمربخش بوده است و در ترجمه این کتاب هم از نظرات ایشان بهره برده‌ام. و سوم، دوست دانشمندم دکتر نیلوفر کشتیاری که متن کتاب را خواندند و با سال‌ها اندوخته دانش‌شان در این حوزه، نکات ارزشمندی را به من یادآوری کردند. در نهایت از آقای امیر احمدی و همکارانشان در نشر نویسه پارسی که زحمت فراوانی برای نشر این کتاب کشیدند. در پایان اضافه می‌کنم که تمام مسئولیت ترجمه با خود من است و اگر نقصی در ترجمه هست بی‌گمان از ضعف دانش من بوده است؛ و البته که پذیرای نقد صاحب‌نظران محترم هستم.

م. ت.

آذر ۱۴۰۴

ترکسلر، ام. جی. (۲۰۱۲). درآمدی بر روان‌شناسی زبان، ترجمه ش. رقیب‌دوست و ر. مقدم‌کیا، ۱۴۰۲. تهران: سمت.

کرول، دی. دابلیو. (۲۰۰۸). روان‌شناسی زبان، ترجمه ح. صباغی، ۱۳۹۷. تهران، جوانه رشد.

فصل ۱: رابطه بین روان‌شناسی و زبان‌شناسی

الآن که دارید این کتاب را می‌خوانید با زبان سروکار دارید: دارید از دانش خود درباره واژه‌ها و نحوه ترکیب آن‌ها برای یادگیری درباره رشته‌ای استفاده می‌کنید که دقیقاً بر آن مجموعه مهارت‌ها تمرکز دارد.

روان‌شناسی زبان، همان‌طور که از نامش پیداست، رشته‌های زبان‌شناسی و روان‌شناسی را با هم همراه می‌کند. زبان‌شناسی مطالعه زبان است در تمام جنبه‌ها و انواع آن. زبان‌شناسان دستور زبان را بررسی می‌کنند؛ نیز موضوعاتی مانند چگونگی تغییر زبان در طول زمان، چگونگی ارتباط زبان‌های مختلف با یکدیگر، و چگونگی بازتاب و تقویت هویت‌های اجتماعی توسط زبان را مطالعه می‌کنند. روان‌شناسان، به‌ویژه کسانی که در حوزه‌های مرتبط با شناخت^۱ کار می‌کنند، می‌خواهند بدانند که انسان چگونه اطلاعات را پردازش^۲، ذخیره‌سازی^۳، و بازیابی^۴ می‌کند. بنابراین، روان‌شناسی زبان مطالعه چگونگی پردازش، ذخیره‌سازی، و بازیابی اطلاعات زبانی توسط انسان است. این رشته واقعاً میان‌رشته‌ای است.

اما رابطه بین این دو رشته همیشه هم مستقیم نبوده است. برخی از نظریه‌های پردازش زبان تلاش کرده‌اند تا از حداقل صورت‌بندی^۵ زبانی ممکن استفاده کنند، که به ارائه پیشنهادهایی انجمیده است مبنی بر اینکه زبان اساساً مجموعه‌ای پیچیده از تداعی‌های^۶ آموخته‌شده است. به همین صورت، برخی از نظریه‌های ساختار

¹ cognition

² processing

³ storage

⁴ retrieval

⁵ formalization

⁶ associations

صوری زبان بسیار پیچیده هستند یا وجود هستارها^۱ و بازنمایی‌هایی^۲ را فرض می‌گیرند که از نظر روان‌شناختی غیرممکن به نظر می‌رسند. باین‌حال، به نظر می‌رسد که این دو رشته علی‌رغم رابطه گاه پرتش، نمی‌توانند یکدیگر را کنار بگذارند. روان‌شناسان می‌دانند که نمی‌توانند زبان را مطالعه کنند بدون اینکه ویژگی‌های نظامی^۳ که می‌خواهند بررسی کنند را بشناسند، و زبان‌شناسان نیز می‌دانند که زبان را انسان‌ها (و البته ماشین‌ها، اما این موضوع کتاب دیگری است) به کار می‌برند و بنابراین باید بازنمایی‌هایی را در بر بگیرد که سامانه‌هایی با ظرفیت محدود در لحظه بتوانند آن‌ها را پردازش کنند. یکی از نشانه‌های نزدیکی این دو رشته این است که امروزه احتمال دیدن روان‌شناس زبان در یک گروه زبان‌شناسی تقریباً به همان اندازه است که احتمال دیدن یک روان‌شناس زبان در یک گروه روان‌شناسی در یک دانشگاه بزرگ.

اسبی که زمین خورد

The horse raced past the barn fell.^۴ این مثال کلاسیک را اولین بار روان‌شناس زبان، توماس پور^۵، در سال ۱۹۷۰ در مقاله پیشگامانه‌اش با عنوان «مبانی شناختی ساختارهای زبانی^۶» به این رشته معرفی کرد. من بیش از ۳۵ سال است که روان‌شناس زبان هستم و در تمام این مدت کسی را ندیده‌ام که این جمله را همان اولین باری که شنیده است، فهمیده باشد، یا حتی آن را یک جمله درست انگلیسی دانسته باشد.

^۱ entities

^۲ representations

^۳ system

^۵ T. Bever

^۶ 'The Cognitive Basis for Linguistic Structures'

^۴ این جمله سال‌هاست در تحقیقات روان‌شناسی زبان و نوشتگان این رشته بسیار دیده می‌شود. معنای آن تقریباً این است: اسب از کار طولیه گذشته زمین خورد. این گونه جملات که «جملات مسیر باغ» نامیده می‌شوند جملاتی هستند که در ابتدای پردازش‌شان خواننده یا شنونده را گمراه می‌کند و او در ادامه مجبور می‌شود برداشت خود را از جمله اصلاح کند. م.

همان‌طور که پور گفته است، تحلیل زبان‌شناختی به ما می‌گوید که این جمله دستوری است، اگرچه فهم آن تقریباً ناممکن است. اگر ساختار آن را با دقت و گام‌به‌گام بررسی کنیم، می‌توانیم آن را بفهمیم. می‌دانیم که *the* حرف تعریف معین^۱ است و *horse* اسم است، پس می‌دانیم که داریم درباره یک اسب واحد صحبت می‌کنیم. *raced* فعلی است که اغلب بعد از آن یک گروه حرف اضافه‌ای^۲ مانند *The horse raced was* اکنون به *to the store, past the barn* و غیره می‌آید. *passed the barn* رسیده‌ایم که جمله کاملی به نظر می‌رسد. متأسفانه، بعد به فعل *fell* بر می‌خوریم و اینجاست که تحلیل ما فرو می‌پاشد. در انگلیسی، فعل تقریباً همیشه به یک فاعل آشکار نیاز دارند، اما هنوز نمی‌توان فاعلی برای *fell* شناسایی کرد. کامل بودن ظاهری *The horse raced past the barn* تلاش‌های ما را برای یافتن فاعلی در جایی از آن رشته کلمات تضعیف می‌کند، بنابراین در نهایت تسلیم می‌شویم. در این مرحله، گاه فردی که با این جمله مواجه می‌شود، فکر می‌کند که معما را حل کرده است و می‌گوید *AND fell*، با تأکید بر واژه *and*، که نشان می‌دهد به این فرضیه متوسل شده است که سازنده جمله فراموش کرده است یک واژه اجباری را در جمله بیاورد و تنها راه برای رسیدن به یک تفسیر معناداری از این جمله، اصلاح درون‌داد است، دقیقاً مانند تلفن‌های همراه که اشتباهات ما در نوشتن پیامک را تصحیح می‌کنند.

پس تحلیل دستوری صحیح چیست؟ کاری که باید انجام دهیم این است که به اولین فعلی که با آن مواجه شدیم، یعنی *raced*، برگردیم و تشخیص دهیم که فعل اصلی جمله نیست؛ بلکه بخشی از یک بند موصولی^۳ است. براساس تحلیل هلی زبان‌شناختی، می‌دانیم که دستور زبان به ما اجازه می‌دهد بند موصولی بسازیم و بندهای موصولی اغلب به صورت توصیفگر^۴ عمل می‌کنند: کار آن‌ها محدود کردن محدوده ارجاعی اسمی است که به آن متصل می‌شوند. پس ما درباره هر اسبی

^۱ definite article^۲ prepositional phrase^۳ relative clause^۴ modifier

صحبت نمی‌کنیم، بلکه درباره اسب خاصی صحبت می‌کنیم که از کنار یک انبار با سرعت زیاد گذشته است. علاوه‌براین، دستور زبان انگلیسی به ما می‌گوید که واژه‌های *that was* در بندهای موصولی انگلیسی اختیاری هستند. برای مثال، می‌توانیم بگوییم *The milk left out on the counter went sour* یا می‌توانیم واژه‌های *that was* را نیز اضافه کنیم. اگر آن واژه‌های حذف‌شده را اضافه کنیم، به *horse that was raced* می‌رسیم، به این معنی که اسبی وجود دارد که کسی (آن شخص نامشخص مانده است) با سرعت زیاد آن را می‌دوانده است. گروه *barn* اطلاعاتی درباره مسیر حرکت اضافه می‌کند. اکنون ما یک گروه اسمی پیچیده داریم، یعنی *the horse raced past the barn*، و به یک گزاره^۱ نیاز داریم تا چیزی درباره آن اسب به ما بگوید. اینجا است که فعل *fell* وارد می‌شود: این اسب (اسبی که کسی با سرعت از کنار انبار دواند) زمین خورد.

چرا این جمله دشوار و عجیب در روان‌شناسی زبان این قدر مورد توجه قرار گرفته است؟ بررسی جملاتی که به نظر می‌رسد با آنچه معمولاً در زندگی واقعی استفاده می‌کنیم بسیار متفاوت هستند چه توجیه علمی‌ای دارد؟ دلیل روشن‌تر بودن این مثال این است که نشان می‌دهد ما قواعد دستوری را در ذهن خود ذخیره کرده‌ایم، اما اغلب نمی‌توانیم آن‌ها را بر واژه‌هایی که دریافت می‌کنیم [می‌خوانیم یا می‌شنویم] اعمال کنیم. بنابراین، کار روان‌شناسی زبان مطالعه روتین‌های پردازشی است که زیربنای توانایی ما برای تولید و درک زبان هستند. روان‌شناسی زبان مفاهیم زبان‌شناختی مانند فعل، گروه^۲، و بند^۳ را نه تنها با مفاهیم روان‌شناختی مانند عمل^۴، شیء^۵، و رویداد^۶، بلکه با فرایندهای شناختی^۷ از جمله ادراک^۸، توجه^۹، حافظه^{۱۰}، و تصمیم‌گیری^{۱۱} پیوند می‌دهد. برای مثال، تشخیص صورت و صفت^{۱۲} *raced* دشوار

^۱ predicate^۲ phrase^۳ clause^۴ action^۵ object^۶ event^۷ cognitive processes^۸ perception^۹ attention^{۱۰} memory^{۱۱} decision-making^{۱۲} participle form

است زیرا به‌ندرت به کار می‌رود. این به روان‌شناسان زبان می‌گوید که برای تبیین چگونگی درک جمله نمونه کم‌کاربرمان، باید سازوکارهای^۱ حافظه‌ای کمک بگیریم که شرایط را به‌گونه‌ای فراهم می‌کنند که هرچه بیشتر با محرکی روبه‌رو بشویم، بازیابی بازنمایی آن از حافظه آسان‌تر شود.

یکی دیگر از عرصه‌های پیوند با روان‌شناسی شناختی^۲ تمرکز بر این است که خطاها چگونه عملکرد سیستم را نشان می‌دهند. آنچه فراموش می‌کنید درست به اندازه آنچه به خاطر می‌آورد برای روان‌شناسانی که حافظه انسان را مطالعه می‌کنند جالب است؛ در واقع، یکی از اولین و مشهورترین نتایج در تحقیقات حافظه، منحنی فراموشی ایننگهاوس^۳ است که توسط روان‌شناس آلمانی هرمان ایننگهاوس^۴ در اواخر دهه ۱۸۰۰ گزارش شد و میزان وقوع فراموشی را در طول زمان نشان داد. تصمیم‌گیری نیز وضعیت مشابهی دارد: بررسی این موضوع روشن‌گر این است که چرا افراد هنگامی که گزینه‌های تصمیم‌گیری در قالب ضرر بالقوه صورت‌بندی می‌شوند، ریسک‌گریزتر می‌شوند و وقتی همان گزینه‌ها به‌صورت سود بالقوه صورت‌بندی می‌شوند، ریسک‌پذیری بیشتری نشان می‌دهند. به همین صورت، روان‌شناسان زبان از خطاهای نظام‌مند^۵ در پردازش زبان^۶ برای کمک به کشف معماری پایه نظام زبان استفاده می‌کنند. این تبیین نشان می‌دهد که چرا *the horse raced past the barn fell* این قدر در پژوهش‌ها تکرار می‌شود: این مثال آشکارا خطاهایی را نشان می‌دهد که ممکن است نظام زبان مرتکب شود. این خطاها درباره سوگیری‌ها و ترجیحات این نظام به ما اطلاعات می‌دهند. ما همچنین می‌توانیم یاد بگیریم که خطاها چگونه اصلاح می‌شوند و چگونه مغز بازنمایی‌های خود را به‌روزرسانی می‌کند تا احتمال ارتکاب اشتباه در آینده را کاهش دهد.

پیوند این جمله با زبان‌شناسی هم روشن است. برای شرح دادن عملیات پردازشی که هنگام درک یک جمله، از جمله همین مثال مشهور، رخ می‌دهد، من از

¹ mechanisms

² cognitive psychology

³ Ebbinghaus forgetting curve

⁴ H. Ebbinghaus

⁵ systematic

⁶ language processing

اصطلاحاتی مانند فعل، جمله موصولی، و وجه وصفی استفاده کرده‌ام، یعنی به قواعد دستور زبان متوسل شده‌ام. من فقط گفتم که *past the barn* یک گروه حرف اضافه‌ای است، اما دانش ما مبنی بر اینکه این واژه‌های یک گروه نحوی را تشکیل می‌دهند، مبتنی بر قواعد زبان‌شناختی است، از جمله قواعدی که بیان می‌کند در انگلیسی، حرف اضافه قبل از مفعول خود می‌آید.^۱ من همچنین گفتم که جمله به فاعل نیاز دارد و این هم چیزی است که ما به لطف تحلیل زبان‌شناختی می‌دانیم. کار در روان‌شناسی زبان بدون شناخت مفاهیم اساسی زبان غیرممکن است و زبان‌شناسان در تلاشند آن مفاهیم را شناسایی و ویژگی‌های آن‌ها را تبیین کنند.

چامسکی و انقلاب شناختی

اگرچه مطالعه روان‌شناسی زبان را می‌توان به اواخر قرن نوزدهم نسبت داد، اما در دهه ۱۹۵۰ بود که روان‌شناسی زبان خود را به عنوان یک رشته علمی تثبیت کرد. پیش از آن، الگوی غالب در زبان‌شناسی، توصیف‌گرایی^۲ بود، به این معنی که هدف اصلی زبان‌شناسان شناسایی صورت‌های^۳ زبان بود، بدون هیچ‌گونه توجهی به آنچه ممکن است در ذهن کاربر زبان اتفاق بیفتد. به همین صورت، به ویژه در آمریکای شمالی، روان‌شناسی تحت تأثیر رفتارگرایی^۴ بود و به همین دلیل این رشته بر نقش تداعی‌ها در پیش‌بینی و تبیین رفتار تأکید داشت. ترکیب این دو تأثیر به این معنی بود که روان‌شناسی زبان را رشته‌ای درباره رفتار کلامی^۵ در نظر می‌گرفتند، همان طور که عنوان کتاب معروف بی. اف. اسکینر^۶ در سال ۱۹۵۷ با عنوان رفتار کلامی^۷ نشان می‌دهد. هدف رشته روان‌شناسی زبان این بود که توضیح دهد محرک‌ها چگونه

^۲ descriptivism

^۳ forms

^۴ behaviourism

^۵ verbal behaviour

^۶ B. F. Skinner

^۷ *Verbal Behavior*

^۱ در دستور سنتی فارسی می‌گوییم حرف اضافه و متمم، و در نحو می‌گوییم مفعول غیر صریح. در انگلیسی می‌گویند حرف اضافه و مفعول حرف اضافه. م.

پاسخ‌های کلامی را برمی‌انگیزند و چگونه این رفتارهای کلامی به‌عنوان تابعی از پیامدهایشان حفظ می‌شوند.

اما در اواخر دهه ۱۹۵۰، ترکیبی از نیروهای فکری و اجتماعی قدرتمند به ظهور یک رشته جدید، یعنی علوم شناختی^۱، انجامید. فرض اصلی علوم شناختی این بود که بین محرک^۲ و پاسخ^۳ است که مراحل پردازش اطلاعات رخ می‌دهند و به انسان و سایر موجودات زنده اجازه می‌دهند محرک را تفسیر کرده و اقدام مناسب را انتخاب کنند. یکی از چهره‌های برجسته علوم شناختی، نوام چامسکی^۴، زبان‌شناسی بود که استدلال می‌کرد رویکردهای توصیف‌گرا^۵ و تداعی‌گرا^۶ به زبان کافی نیستند و الگوی جدیدی را برای مطالعه زبان ایجاد کرد که آشکارا ذهن‌گرا^۷ و محاسباتی^۸ بود.

کتاب ۱۹۶۵ او با عنوان جنبه‌های نظریه نحو^۹ زبان را نظامی محاسباتی می‌داند شامل (الف) واژه‌ها؛ (ب) قواعد ساخت گروه‌ها و بندها که قواعد ساخت گروهی^{۱۰} نامیده شدند؛ و (پ) قواعدی برای تبیین چگونگی ارتباط انواع متفاوت جملات با یکدیگر (مثل صورت‌های معلوم و مجهول) که قواعد گشتاری نامیده شدند.

بخش «واژه‌های» داستان چامسکی البته جدید نبود و برخی از نسخه‌های قواعد ساخت گروهی قبل از کتاب جنبه‌ها نیز مطرح شده بود؛ آنچه که نو بود و الهام‌بخش نسلی از روان‌شناسان زبان شد، مفهوم قواعد گشتاری وی بود. حتی واژه گشتار نیز به یک فرایند ذهنی^{۱۱} یا محاسبه^{۱۲} اشاره داشت. ایده اساسی پشت گشتارها این بود که همه جملات از یک هسته معلوم^{۱۳} و پایه مشتق^{۱۴} شده‌اند و صورت‌های مشابه از طریق محاسباتی که روی آن هسته انجام می‌شود، مشتق

¹ cognitive science

² stimulus

³ response

⁴ N. Chomsky

⁵ descriptivist approaches

⁶ associationist approaches

⁷ mentalistic

⁸ computational

⁹ *Aspects of the Theory of Syntax*

¹⁰ phrase structure rules

¹¹ mental process

¹² computation

¹³ active

¹⁴ derived

Psycholinguistics:

A Very Short Introduction

by:

Fernanda Ferreira

Translated by:

Mohammad Hassan Torabi

نشر نویسه پارسی
Neveeseh Parsi Publishing

First published 2026 by Neveeseh Parsi
2026 Neveeseh Parsi Publications

All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior permission of Neveeseh Parsi.

Tehran- Iran

Email: info@neveeseh.com